Dinde Reform Projesi Üzerine

Yıldırım Canoğlu

"Rabbim, gerçekten benim kavmim, bu Kur'an'ı terkedilmiş bir kitap olarak bıraktılar".
(25 Furkan 30)

Giriş

Sayın Süleyman Demirel 17 Ağustos Depremi öncesinde Türkiye'nin gündemine aniden "Dinde Reform" tartışmasını sokmuştu. 17 Ağustos Marmara Depremi olmamış olsaydı Türkiye "Dinde Reform" projesini hararetli bir şekilde tartışıyor olacaktı. Depremle birlikte hazırlanan rapor rafa kaldırılmış oldu. Yakın bir gelecekte bu projenin gündeme yeniden geleceği beklenmelidir.

Sayın Demirel, 28 Şubat 1997 postmodern darbesi sonrasında da reform kelimesini kullanmadan bu konuyu şöyle dile getirmişti:

> "Bugün Türkiye'nin %99'u müslümandır. Müslümanlığın gereklerini rahatlıkla yerine getirmektedir. Bundan daha fazlasını, Şeriat'ı isteyen vatandaşıma sorarım: 'Sen daha ne istiyorsun?' Onun istediği şudur: Kur'an-ı Kerim'de 6665 ayet vardır. Bunların 230'u ahkama ilişkindir; hayatın tanzimine ilişkindir. Geri kalan 6435 ayet ise imana, ahlaka, ibadete ilişkindir. 6435 ayeti benim vatandaşım rahatlıkla uygulamaktadır. Buna kimse mani olmamaktadır. 230 ayete gelince, çağdaş hukukta bunların da karşılıkları vardır; fakat farklıdır. İşte Şeriat isteyen, bu 230 ayetin de uygulanmasını istemektedir. Bu 230 ayeti uygulayamayız. Çünkü Atatürk bizden çağdaş medeniyet seviyesine çıkmamızı istemiştir. Çağdaş medeniyet seviyesine bunları uygulayarak çıkamayız. Çünkü dinin özünde durağanlık vardır. Değişen dünyada durağan kurallarla gelişmeyi yapamazsınız. Yüzyıl önceki hukuk, Şeriat hukukuydu; buna tekrar geri dönüş olamaz. İşte, irtica, yüzyıl öncenin hukukuna Şeriat hukukuna dönmedir. İrtica dinin istismarıdır. Şeriat hukuku, Kur'an'ı Kerim'deki günlük hayatı, dünyayı düzenleyen hükümlerin uygulamasıdır. Osmanlı İmparatorluğu, Şeriat hukukunu uyguluyordu. Batı karşısında geri kalmıştı. Bunun için Cumhuriyet, din-devlet ayırımı olan laikliği getirmiştir." (ATV/ siyaset meydanı, Kanal D/ Durum programlarındaki konuşması. Bkz. Umran 1997/37)

Süleyman Demirel'in bu konuşmasının ana çizgilerini şu şekilde özetleyebiliriz.

- 230 âyetin uygulanmasını istemek Şeriat'ı istemektir. Bu da irticadır.
- Bunlar uygulanamaz. Çünkü Atatürk çağdaş medeniyet seviyesine çıkılmasını istemektedir.
- Oysa bunlar uygulanarak çağdaş medeniyet seviyesine çıkılamaz. Çünkü dinin özünde durağanlık vardır.
- Osmanlı İmparatorluğu şeriatı uyguladığı için geri kalmıştır ve gerici/irticaî bir devlettir.

Sayın Demirel'in bugün yüksek sesle söylediği bu düşünceler, İslam coğrafyasının değişik yörelerinde değişik şahıslar tarafından 19. yüzyıldan itibaren söylenegelmiştir. Osmanlı İmparatorluğu'nun son 100 yılı, Türkleşmek, İslamlaşmak ve Batılılaşmak gibi 3 ana ekolün yoğun tartışmalarına

İZÜ - İSMAİL KARA TÜRKİYE'DE DİNİ HAYAT ARŞİVİ

sahne olmuştur. Cumhuriyetin kurucuları, başlangıçta Türkleşmek ve Batılılaşmayı hedef almışken; Mustafa Kemal sonrasında yalnızca Batılılaşmayı amaç olarak benimsemişlerdir. Yaklaşık 75 yıllık süreçte şok uygulamalar yapılmış olmasına, her türlü baskı, şiddet ve karalama uygulanmış olmasına rağmen ne istedikleri Batılılaşma gerçekleşmiş, ne de muasır medeniyet düzeyine gelinmiştir. Dolayısıyla Demirel'in başlatmak istediği tartışmayı bu süreci de içine alarak ve özgür bir şekilde yapmalıyız. *Allah'ın koyduğu hükümleri hiçbir kısıtlama yapmadan tartışmaya açanlar; beşerin koyduğu hükümleri de aynı serbesti içinde tartışmaya açabilmelidir. Eğer gerçeğe tartışma ile ulaşılacaksa, bu tartışma, her türlü yasal kısıtlamadan uzak özgür bir ortamda yapılmalıdır.*

Batı karşısındaki geri kalmışlığın nedeni, ulema ve yönetimin anlayış, tutum ve tavırlarında aranması gerekirken; doğrudan doğruya İslam'da, İslam'ın özü olan Kur'an'da aranmaya başlanmıştır.

Bugün devletin baskısı altında yapılan gerçeği arama çalışmaları, geçmiş İslam devletleri zamanında yönetimlerin alimlere zorla kabul ettirmeye çalıştıkları gerçeği arama çalışmalarına benzemektedir. Sonlarının ne olduğu malumdur.

Arka Plan

19 ve 20. yüzyıl İslam coğrafyasında yetişen nesillerin, Batı karşısında alınan sürekli mağlubiyetlerin kendilerinde oluşturduğu ezikliği, moral bozukluğunu ve psikolojik çöküntüyü iyi anlamamız ve değerlendirmemiz gerekir. O nesillerin Batı bilim ve teknolojisine duydukları hayranlığı, batıdaki gelişmelerin niçin islam coğrafyasında olmadığına ilişkin duygu, kaygı ve şüphelerini iyi tahlil etmeliyiz. Onların bu ruh halini göz önüne almadan, bugün yapacağımız değerlendirmeler bizi gerçeğe ulaştırmayacaktır.

Batı karşısında bu mağlup olma psikolojisini, kendi kuşağının tümünün duygularını yansıtacak şekilde İkbal, şiirlerinde Mevlana'ya soru sorarak şöyle dile getirmektedir: [1]

"Göklere ulaştı, ilâhi! yüksek emellerim,
Ama yerde aşağılanan hep benim.
İçim parçalanır, fakat gelmez bir şey elimden;
Beceremem şu dünya işini, bilmem neden?
Hep engel çıkar bu yolda karşıma,
Güç yetirebilir miyim şu dünyama?
Dini öğrenir, âlim kesiliriz, ama;
Neden dünya işinde oluruz cahil acaba?"

İkbal Mevlanâ'ya yönelttiği sorunun cevabını Mesnevi'den seçerek gene kendisi vermektedir:[2]

"Göklerde yürüyebildiğini söyleyen - ey düşkün!
Yerlerde sürünür mü hiç - bir düşün?"

Temeldeki sorun, hicretin birinci yüzyılından itibaren İslam coğrafyasında *düşüncede başlayan durağanlaşmadır.* Ulemânın düşünce üretmede ve sistemleştirmede içine girdiği kafa karıştırıcı, düşünce dondurucu pratikten uzak yığınla tartışma ve şerh zincirleri asıl darboğazdır. İçtihat kapısının kapatılması, taklit, çoğunluğa uyma zorunluluğu, bid'atler ve sünnet kavramının çarpıtılarak yozlaştırılması, hadis uydurma hareketleri, düşünce sisteminin donuklaşmasına neden olmuştur.

Kur'an'ın, Hz. Peygamber'in ortaya koyduğu dinamik yapının, Hz. Ebubekir ve Hz. Ömer'in dinamik uygulamalarının daha sonraki yıllarda gerektiği gibi kavranamaması, ardı arkası gelmeyen pratikte bir anlam ifade etmeyen tartışma zincirinin oluşturduğu kaos, taklitçiliği ve şablonculuğu getirmiştir.

Bu durağanlık İslam coğrafyasının dışındaki ülkelerde de mevcut olduğu zamanlarda sorun yoktu. Ancak, özellikle Avrupa, rönesans ve reform hareketlerini kendi içinde başlattığında her şey değişmeye başlamıştır. Batı'nın düşünce hayatındaki atağı, sosyal, siyasal, ekonomik ve askeri alanlarda hareketliliği aradaki farkın açılmasına neden olmuştur. İslam dünyasının bilim, teknoloji alanındaki başarısızlıkları, askeri mağlubiyetlerle birleşince, İslam dünyasında bir aşağılık kompleksi oluşmuştur. Bu duygu geri kalmışlığın sebepleriyle ilgili tartışmayı beraberinde getirerek bir kimlik krizine sebebiyet veren süreci başlatmıştır.

Batı karşısındaki geri kalmışlığın nedeni, ule-

İZÜ - İSMAİL KARA TÜRKİYE'DE DİNİ HAYAT ARŞİVİ

ma ve yönetimin anlayış, tutum ve tavırlarında aranması gerekirken; doğrudan doğruya İslam'da, İslam'ın özü olan Kur'an'da aranmaya başlanmıştır.

Gerçekte var olan, *devlet yönetiminde meydana gelen yozlaşmanın, kirlenmenin, zamanla bütün kurumlara ve nihayet topluma sirayet etmesi ile yıkılmanın kaçınılmaz olduğudur. Kirlenen, çürüyen sistemler zorla ayakta tutulmaya çalışıldığında kaçınılmaz olarak kirlenme halka sirayet edecektir. Halktaki kirlenme ise bir kaos dönemidir. Sonu mutlaka ya köklü bir değişim ya da yıkımdır.* Osmanlı İmparatorluğu da bu süreçten kendini kurtaramamıştır.

Dolayısıyla Kur'an'ı yanlış anlayıp uygulamanın bütün suçunu, bizatihi Kur'an'ın hükümlerine bağlamak yanlış bir yaklaşım tarzıdır. "Dinin özünde durağanlık vardır; aslolan ise değişimdir" anlayışı, hiç birşey gerçek değildir, geçerli değildir, sonnucunu doğurur. *Bu durumda sayın Demirel'in 100 yıl öncesinin herşeyini yanlış ve gerici göstermesi doğru ise, 75 yıl öncesinin düşünce ve uygulamalarının doğru olduğunu söylemek nasıl mümkün olacaktır!?*

Sayın Demirel'in dinde reform tartışmasını, 100 yıl öncesinin hukukunu isteyip istememeye bağlaması özde yanlış ve kasıtlıdır. Buradaki temel soru, şudur: *İnsanların yaşamını tanzim eden temel hükümler neler olacaktır ve bunları kim belirleyecektir?* Kısacası ölçüyü kim ve nasıl koyacaktır?

Din Nedir

Burada "Din" kavramından ne anlamamız gerektiğini ortaya koymalıyız.

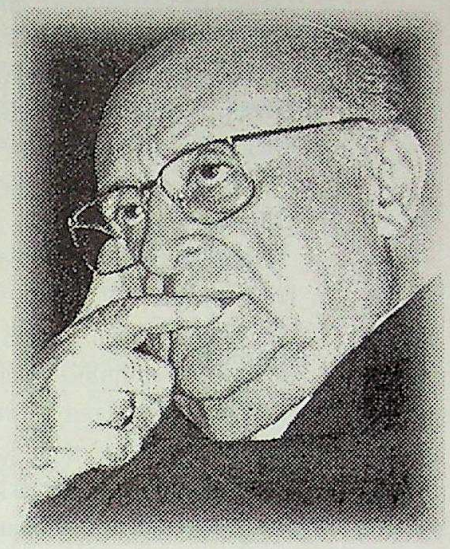
Kur'an-ı Kerim'de "Din" dört ayrı anlamda kullanıldığı gibi, bu dört ayrı anlamı birlikte ihtiva edecek tarzda da kullanılmıştır.

Dini, en genel anlamı ile:

> "Kişinin yüksek bir otorotiye boyun eğdiği, itaatini ve uyulmasını kabul ettiği, hayatında kanun, kaide ve sınırları ile bağlı bulunduğu, kendisine itaat etmede büyüklük, mülkiyet ve derecelerde ilerleme umduğu, isyan halinde de zillet, aşağılık ve kötü sonuçtan korktuğu bir hayat nizamı"[3]

olarak tanımlayabiliriz.

Bu tanımın içerisinde, 1) en üstün otorite, 2) bu yüksek orotireye itaatle boyun eğme, 3) bu otoritenin hakimiyeti altında yaşanan ameli ve fikri nizam, 4) bu nizama uymak yada isyan etmekten dolayı verilen mükafat veya ceza; olmak üzere dört unsur bulunmaktadır.

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel

Hakimiyet merkezi ve otorite sahibinin kabulüne göre dinler, a) Allah merkezli ve b) beşer merkezli olmak üzere iki ayrı sınıfa ayrılabilirler. Kur'an-ı Kerim bu konuda; "Onlar, Allah'ın dininden başka bir din mi arıyorlar?" "Biz Allah'a, bize indirilene, İbrahim, İsmail, İshak, Yakup ve torunlarına indirilene, Musa'ya, İsa'ya ve peygamberlere Rablerinden verilenlere de iman ettik. Onlardan hiç biri arasında ayrılık gözetmeyiz. Kim İslam'dan başka bir din benimserse, asla ondan kabul edilmez." "Din Allah katında İslam'dır."[4] demekle orotire merkezi olarak Allah'ı kabul eden dinlerin, Allah'ın dini olduğu, bu dinin peyamberler aracılığıyla insanlığa bildirildiği, bütün bu dinlerin ortak isminin İslam olduğu, İslam'dan başka dinlerin Allah indinde bir hükmü olmadığını ifade etmektedir.

Firavun'un Hz. Musa için çevresine "Bırakın beni Musa'yı öldüreyim; sizin dininizi değiştirmesinden korkuyorum."[5] derken kullandığı "din" kelimesi ile *beşer merkezli bir yaşam biçimi* kast edilmektedir. Onun için Kafirûn sûresinde "*sizin dininiz size, benim dinim bana*" denerek bir ayrışma yapılmaktadır.

Bugün sayın Süleyman Demirel'in dile getirdiği, gerçekte Cumhuriyet'in kurucularının fiilen uyguladığı bir projedir, Dın de reform:

"Kemalizm, aslında büyük ve esaslı bir din reformudur... İslam'da bütün şerî meseleler iki büyük bölüme ayrılmıştır: Birinci bölüm ahireti ilgilendirir ki ibadetlerdir: Oruç, namaz, hac, zekat.

İZÜ - İSMAİL KARA TÜRKİYE'DE DİNİ HAYAT ARŞİVİ

İkinci bölüm, dünyayı ilgilendirir ki, bunlar da nikah ve aileye ait hükümlerle muamelât denen mal, borç, dava ilişkileri ve ukûbât denen ceza hükümleridir. Kemalizm, ibadetler dışındaki bütün âyet hükümlerini kaldırmıştır."[6]

Artık yeni ortaya çıkan din, Allah'ın insanlık için seçtiği İslam değildir. Allah, Kur'an-ı Kerim'de "Dinlerini param parça edenler,"[7] "Dini karmakarışık kılanlar,"[8] "Dini alay ve oyun konusu edinenler"[9] gibi olmayın, derken karşılaşılacak tehlikeler konusunda müminlerin dikkatini çekmektedir.

Dinin parçalanması veya dinin karmakarışık kılınması, tarihsel süreç içerisinde iki farklı insan unsuru tarafından gerçekleştirilmiştir. Bunlardan bir grup laiklerdir. Bunlar, dinin ahkam kısmını kaldırarak dini parçalamışlardır. Bunlar bilinçli bir şekilde dini bir yaşam biçimi olmaktan çıkararak dünyayı tanzim etmesini engellemişlerdir. İkinci grup dindarlardır. Bunlar da dini düşünceyi dondurarak, taklit ve şablonculuğu geliştirerek, Bidat ve yanlış sünnet teorisi ile pek çok şeyi reddederek dinin yaşanan hayatı kuşatmasına engel olmuşlardır.[10]

Medreselerde okutulan ilimlerin tasnifinde "dinî ilimler" (ulûm-i şeriyye) veya "naklî ilimler" (ulûm-i nakliyye) ile "aklî ilimler" (gayr-ı şer'î ilimler) şeklinde bir ayırımın yapılması, gerçekte düşüncede ilk parçalanma ve ilk laikleşmedir. Din bir yaşam felsefesi ise hayatı tanzim edecek bütün bilimleri çatısı altında toplaması gerekirdi. Medreselerdeki alimlerin bu tasinfle, dünyaya yönelik bilim alanlarını ikinci dereceden kabul edip onlara iyi bakmadıkları, onları geliştirmediklerinden anlaşılmaktadır. Oysa din hayatın bütünüdür, hayatın bütününe ilişkin ilkeleri, kuralları ortaya koyar ve onları sistemleştirir; yaşamı tanzim eder. Hangi şekilde olursa olsun dinin hayattan koparılması, dinin parçalanması ve karmakarışık kılınması ve bir oyun-eğlence konusu edinilmesi anlamına gelmektedir.

Dinin bu şekilde tarhip edilmesine "Dini Allah'a has kılın,"[11] "Dini dosdoğru ayakta tutun", "Dinde ayrılığa düşmeyin,"[12] "Din konusunda taşkınlık edip aşırı gitmeyin"[13] diyerek Allah müminleri duyarlı olmaya çağırmaktadır.

Ahkama ilişkin ayetlerin uygulamadan koparılması ile; Allah'ın Kur'an'da tanımladığı ve Hz. Muhammmed'le hayata geçirdiği İslam dini ile alakası olmayan yeni bir din inşa edilmiştir. Dinin anlam alanı daraltılmış ve saptırılmıştır. Onun için Allah...

"Yoksa onların birtakım ortakları mı var ki, Allah'ın izin vermediği şeyleri, dinden kendilerine teşrî ettiler... Gerçekten zalimler için acıklı bir azab vardır" (42 Şura 21) diyerek bu tür bir uygulamaya izin vermemekte, bunu yapanları azap ile tehdit etmektedir.

Değişim, tarihsellik, yerellik, evrensellik

Sayın Süleyman Demirel *"dinin özünde durağanlık vardır,"* tarzındaki öngörülü yaklaşımının tarihsel bir arka planı vardır. Cumhuriyetin kuruluşu ile birlikte Kur'an'ın tanımladığı Din'den, Batın'nın tanımladığı dine geçebilmek için din olgusunu yok varsayma yerine, onu yeniden tanımlayarak onun anlam alanını daraltıp saptırarak yeniden konumlandırmaya girişilmiştir. 4 Nisan 1926'da yayınlanan ve 4 Ekim 1926'da yürürlüğe giren Türk Medeni Kanunu'nun gerekçesinde (Mahmut Esat Bozkurt imzalı) bu konudaki görüşler özetlenmiş durumdadır:

> "Hayat yürür; ihtiyacât sürekli değişir; din kanunları mutlaka ilerleyen hayatın huzurunda şekilden ve ölü kelimelerden fazla bir kıymet, bir mânâ ifade etmezler. Değişmemek dinler için bir zarurettir. Bu itibarla dinlerin sadece bir vicdan işi olarak kalması, asrı hazır medeniyetin esasatından ve eski medeniyetle yeni medeniyetin en mühim farikalarından birisidir. Esaslarını dinlerden alan kanunlar tatbik edilmekte oldukları iptidai devirlere bağlarlar ve terakkiyata mâni bellibaşlı müessir medeniyeti kendisine değil, kendisini muasır medeniyetin icabatına her ne bahaya olursa olsun ayak uydurmak mecburiyetindedir."[14]

73 yıl önce söylenmiş bu sözlerle Sayın Demirel'in sözleri arasında birebir uyum vardır. Dine karşı yaklaşık 150 yıldır bu anlamda yoğun bir eleştiri vardır. Eleştirinin ana çizgileri "hayat değişmekte, ihtiyaçlar değişmektedir. "Ancak din durağandır." "Din bundan dolayı vicdanlarda ve mabetlerde olmalıdır." "Dini (ilahi) menşeli kanunlar,

İZÜ - İSMAİL KARA TÜRKİYE'DE DİNİ HAYAT ARŞİVİ

iptidai devirlere aittir, geriliğin sebebidir."

Tartışmayı bu noktadan sonra bazı müslüman aydınların da iştirak ettiği şekliyle, "Değişim", "Tarihsellik, "Yerellik" ve "Evensellik" boyutları ile ele alıp yürütmekte fayda vardır. Ancak bu yazının amacı bütünüyle bu değildir. Bununla beraber bugünkü din reformu projesinin arkasındaki gerçeği daha iyi görebilmek için, buna ilişkin temel noktaların üzerinde durmalıyız.

Herşeyden önce yaratıcı olan Allah, yarattığı varlığın tarih içinde gelişim seyrini, kemale erme durumunu en iyi takdir edendir. Hz. Adem yeryüzüne gönderilirken *"Benden size hidayet gelecektir, ona tabi olanlar için ne korku, ne de mahzunluk vardır."*[15] denmesi ile başlayan yol gösterme (hidayet), değişik zaman ve mekanlarda devam ederek Hz. Muhammed'e kadar gelmiş ve *"...Bugün size dininizi kemale erdirdim, üzerinizdeki nimetimi de tamamladım ve size din olarak İslam'ı seçip beğendim"*[16] denerek son bulmuştur. Ara dönemlerde de *"... ayrı bir şeriat ve bir yol yöntem kılınarak"*[17] insanlığın gelişimi ana hatları itibarı ile tamamlanmıştır. Böylece insanlık Allah'ın hidayetinde belli bir olgunluk düzeyine getirilerek kendi yolunu ve gelişimini tanımlayacak şekilde yeteneklerini geliştirmiştir. Bu gelişim, 18-20 yaşlarına gelinceye kadar bir çocuğun babasının vasiliği altında bulunması ve daha sonra ise kendi kişiliği ve kimliği ile varlığını sürdürmesine benzetilebilir.[13] Dolayısıyla insanlık Hz. Muhammed'le birlikte kendi yolunu bulabilecek bilgi birikimine ve formasyona sahip olmuş demektir. İşte bu noktada, Kur'an son derece önemli bir rol oynamaktadır.

Kur'an-ı Kerim'in geçmiş kavimlerden ısrarla ve tekrar, tekrar örnek vererek insanı tefekküre, tezekküre ve tedebbüre davet etmiş olması insandaki fıtri yetenekleri geliştirmeye dönük olarak değerlendirilebileceği gibi, geleceğin inşasında insanlık için ortak paydaların belirtilmesi olarak da değerlendirilebilir. Hangi yaşam şeklinin ve hangi değer sisteminin insanı ve toplumu kurtuluşa veya helaka götürdüğünün ısrarla belirtilmesi, trafikte yol alan sürücülere trafik işaretlerinin verdiği mesajla aynı anlama gelmektedir. İnsanlık tarihindeki değişmenin her zaman gelişme olarak değerlendirilemeyeceği anlamını da taşımaktadır. İnsanlık tarihi hak ve batıl arasında gel-gitlerle doludur. Hayat değişmektedir. Zaruretler değişmektedir. Bu nedenle değerler de değişmelidir," demek yeterli değildir ve doğru da değildir. Değişmenin yönü de önemlidir. Değişme, bir gelişme midir (olumlu), yoksa bir inkıraz (olumsuz) mıdır? Gerçekte bunun belirlenmesi gerekir. Türkiye'deki son 20 yılda meydana gelen değişmeler bunun en canlı kanıtıdır. Suç oranlarının sürekli artması, vurgun, soygun ve talanın yaygınlaşması, uyuşturucu kullanımındaki patlama, cinayetlerdeki artış bir değişmedir; ancak bir gelişme değildir. Herşeyin değiştiğini veya değişmek zorunda olduğunu söylemek yanlış bir varsayımdır. O takdirde kalıcı, değişmeyen bir şeyden bahsetmek mümkün olmayacaktır. O zaman "insan hakları evrensel beyannamesi" diye evrensel ilkelerden bahsedemezsiniz.

İşte tarih boyu Peygamberlerin ve nihayet Kur'an'ın getirdiği temel evrensel yaşam prensipleri insanın bu yapısına uygun ve insanı iyiye, güzele yönlendirecek ilkelerdir; ana nirengi noktalarıdır, temel frekanslardır. Bu ilkelerin tarihin değişik zaman ve mekanında vaz' edilmiş olması onları, yerel veya tarihsel yapmaz.

İnsan, iyilik ve kötülük cephesi olmak üzere iki ana yapıdan oluşmaktadır. İnsanın bu iki yönüne etki eden kuvvetlere bağlı olarak insan iyiye, doğruya, güzele; veya kötüye, yanlışa ve çirkine yönelmekte ve ona uygun davranmaktadır. İçinde bulunulan sosyal ve manevi çevre insanın davranışına etki etmektedir. İnsan nasıl davranırsa davransın, bünyesinde birbirine zıt bu iki özelliği, kuvveti barındırmaktadır. İlk insandan bugüne kadar bu yapı değişmeden kalmıştır. İnsanın bu iki cephesinden birisinin etkin hale gelmesi ile değişim olumlu veya olumsuz yönde seyretmektedir. Hz. Adem'in Cennet'ten çıkmasına, Habil'in Kabil'i öldürmesine, Hz. Yusuf'un kuyuya atılmasına neden olan duygularla; Lut, Şuayb, Nuh, Hud kavimlerinin ve Firavun'un helakına neden olan davranış biçimleri tarihin değişik zamanlarında değişik coğrafyalarda yaşanmıştır. Bu-

İZÜ - İSMAİL KARA TÜRKİYE'DE DİNİ HAYAT ARŞİVİ

gün yaşanmıyor; Zenginlikten şımarmanın simgesi Kârûn ve insanları kutsallık adına saptıran Samiri, Hz. İbrahim'i ateşe atan vahşet tarihin her döneminde vardır. Demek ki insan doğasında var olan ana yazılım, tarih boyu varlığını koruyor. Yalnızca bu yapılar maddi ve manevi çevrenin, imanın, düşüncenin fonksiyonu olarak birbirine baskın çıkarak iyi veya kötüye doğru insanı yönlendirmektedir.

İşte tarih boyu Peygamberlerin ve nihayet Kur'an'ın getirdiği temel evrensel yaşam prensipleri insanın bu yapısına uygun ve insanı iyiye, güzele yönlendirecek ilkelerdir; ana nirengi noktalarıdır, temel frekanslardır. Bu ilkelerin tarihin değişik zaman ve mekanında vaz' edilmiş olması onları, yerel veya tarihsel yapmaz. Her zaman Kârûn, Firavun, Samiri mevcut olabilir. Her zaman sömüren ve sömürülen, ezan ve ezilen mevcut olabilir. Her zaman Lut, Hud, Şuayb, Nuh kavminin gösterdiği davranışları gösteren topluluk veya toplumlar var olabilir. Her zaman zina yapan, tefecilik yapan, hırsızlık yapan insan ve gruplar olabilir.

İşte Allah bunun için, Kitab'ı "Doğruyu yanlıştan ayıran" (3 Ali İmran 4) "Hakla batılı birbirinden ayıran" (2 Bakara 185) olarak tanımlayıp insanlığa göndermektedir. Kur'an bu bildirinin en mütekâmil bir sentezi ve kainatta var olan ilahi yazılımın (kitabın) ayrıntılı bir açıklamasıdır. (10 Yunus 37) *Onda, cahili bir toplumdan yepyeni bir insan ve toplum inşa etmenin ilmi, sanatı, plan ve stratejisi insanlığa sunulmaktadır.*

Kur'an; insanın Allah ile, insanın kendisi ile, insanın insanla, insanın tabiatla, insanın gelecek nesillerle ve insanın ahiretle ilişkisini ayarlayan, düzenleyen temel ve evrensel hükümlere sahiptir. Kur'an bu 6'lı ilişki ağı arasında optimal uyumu, optimal dengeyi sağlayan ana frekansları, ana yapı taşlarını vermektedir. Bu nedenle evrenseldir. İnsanlığın kıyamete kadar uyması gereken temel yaşam biçimini bize sunmaktadır. Kur'an'daki örnekleri ve açıklamaları bu çerçevede ele almalıyız:

> "Andolsun bu Kur'an'da insanlar için biz her örnekten çeşitli açıklamalarda bulunduk. İnsan, herşeyden çok tartışmacıdır" (18 Kehf 54)

Buradaki hitabın doğrudan doğruya *insana* yapılması, ayrıntılı açıklamaların ve örneklerin verilmesi, Kur'an'ın kıyamete kadar insanlığa rehberlik edeceği anlamını taşımaktadır.

O nedenle, Kur'an'ın bu 6'lı ilişki ağına ilişkin optimal çözüm şekli, Kur'an'ın bütünlüğü içinde ele alınmazsa bir çok şey yerel, tarihsel veya durağan görülebilir. Bu, bizim bakış açımızdaki yanlışlıktan, bütünü yakalayamamaktan, Allah'ın muradının ne olduğunu anlayacak şekilde perdenin arkasına nüfuz edememekten kaynaklanmaktadır. Bu nedenle; "Hüküm Allah'tan başkasına ait değildir... Dosdoğru olan din işte budur, ancak insanların çoğu bilmezler."[18] demektedir Allah.

Allah "insanların çoğu bilmez" derken, 230 ayetin hükmünü kaldırmak isteyenler de, "Allah insanlığın ihtiyaçlarının ne olduğunu bilmemektedir(!)" imâsında bulunmaktadırlar. Yaratanın bilgisi ile yaratılanın bilgisinin karşılaştırılması acı ve üzücü değil midir.

230 ayetin uygulamadan kaldırılmasını, -gerçekte 100 yıldır bu ayetler zaten uygulanmıyor- isteyenler, yukarıda ifade ettiğimiz taklit, bidat, yanlış sünnet ve icma teorisi ile 'düşünceyi dondurmuşlar, gelişmeyi engellemişlerdir diyerek; Ulemâya ve dindarlara yönelik bir eleştiri yapmış olsalardı haklı idiler ve gerçeği söylemiş olurlardı. Oysa onlar dinin özüne, ruhuna saldırarak dini, Kur'an'ı parçalamaya kalkmışlardır. Allah'a bilgisizlik izafe ederek(!) dini öğretmeye kalkmaktadırlar:

> De ki: "Siz Allah'a dinini mi öğreteceksiniz? oysa Allah, göklerde ve yerde olanları bilir. Allah herşeyi bilendir" (49 Hucurat 16)

Müslüman ve Kur'an

Öyleyse 230 ayetin uygulamadan kaldırılması konusunda karar verebilmek için hangi referansa başvuracağız? Yolumuzu nasıl aydınlatacağız? Eğer bu ülkede birileri kalkıp 'biz de müslümanız' diyorlarsa, bunların müslümanlığının ölçüsü ne olacaktır? Biz müslümanız diyenler için ölçü Kur'an değil midir. O nedenle ben müslümanım diyen bir insan, Kur'an'ın şahitliğini ve yol göstericiliğini peşinen kabul edendir. O halde, "yeni din projesi" ya da "dinde reform projesi"nde yer alan 230 ayetin iptal edilmesi, kaldırılması, Kur'an öl-

İZÜ - İSMAİL KARA TÜRKİYE'DE DİNİ HAYAT ARŞİVİ

çüleri içinde ne anlama gelmektedir?

Kur'an-ı Kerim 6 Enam Sûresi 91. ayette *"Bir kısmını açıkladığınız ve çoğunu gözardı ettiğiniz kitabı size kim indirdi"* diye Musevilere soru yöneltirken, tarihsel bir süreçte Tevrat'taki hükümlerin çoğunun örtbas edildiğini de açıklamaktadır. Aynı ayette daha da önemli olan bir uyarı, inananlara yapılmaktadır: "Onları bırak, içine daldıkları saçma uğraşlarında oynayıp oyalansınlar" denilmektedir.

Ayrıca, 11 Hud sûresi 12. ayette Peygamber'e yapılan yoğun saldırıların sonucunda içine girdiği ruh haline karşı Peygamber'in dikkati çekilmektedir:

> "Şimdi onların: "Ona bir hazine indirilmeli ya da onunla birlikte bir melek gelmeli değil miydi?" demeleri dolayısıyla göğsün daralıp sana vahyolunanlardan bir kısmını mı terk edeceksin? Sen yalnızca bir uyarıp-korkutucusun. Allah da herşeye vekildir."

Diğer taraftan Hicr sûresinde Kur'an'ı parçalamaya uğraşanlardan açıkça hesap sorulacağı belirtilmektedir:

> "Parça ayırıcılarına indirdiğimiz gibi, ki onlar Kur'an'ı parça parça kıldılar.
> Rabbine and olsun, onların tümüne bunu soracağız;
> yapmakta oldukları şeyleri.
> Öyleyse sen emrolunduğun şeyi açıkça söyle ve müşriklere aldırış etme.
> Şüphesiz o alay edicilere karşı biz sana yeteriz" (15 Hicr 90-95)

Sonuç

Yukarıdaki Kur'an ayetlerinin hiç birinde, Kur'anın parçalanmasına, bir kısmının alınıp da bir kısmının atılmasına bir izin yoktur. Tam tersine bu davranışı yapanlar uyarılmakta, ikaz edilmekte, hatta yaptıkları davranışın hesabının kendilerinden sorulacağı açıkça ortaya konmaktadır.

İster din adına, ister laiklik adına, isterse her ikisi adına olsun, böyle tehlikeli bir oyunda hiç bir kimse rol almamalıdır. Özellikle müslüman aydınlar Batılılaşma hareketinin psikolojik taaruzu altında göğüsleri daralarak, bunalarak yanlış bir tarihsellik ve yerellik tezine sarılarak böyle bir din projesine, böyle bir reform hareketine destek vermemelidir.

Herkesi, Allah'ın;

> "Onlardan öyleleri vardır ki, dillerini kitaba doğru eğip bükerler, siz onu kitaptan sanasınız diye. Oysa o kitaptan değildir. "Bu Allah katındandır derler. Oysa o Allah katından değildir. Ve onlar kendileri de bildikleri halde Allah'a karşı yalan söylerler" (3 Al-i İmran 78)

dediği kimselerden olmamaya davet ediyoruz. Ve ben müslümanım diyen herkesi Kur'an'ı gereği gibi düşünmeye davet ediyoruz.

> "Onlar, yine de o sözü (Kur'an'ı) gereği gibi düşünmediler mi, yoksa onlara geçmişteki atalarına gelmeyen birşey mi geldi?" (23 Mü'minûn 68).

Ve herkesi, özellikle bu projenin sahiplerini Allah'ın insanlığa bir lütfu olan Kur'an-ı Kerim'i okuyup anlamaya, akıl erdirmeye ve büyük günün azabından korkmaya davet ediyoruz:

> "Onlara ayetlerimiz apaçık belgeler olarak okunduğunda, bizimle karşılaşmayı ummayanlar, derler ki: *"Bundan başka bir Kur'an getir ya da onu değiştir."* De ki: "Benim onu kendi nefsimin bir öngörmesi olarak değiştirmem benim için olacak şey değildir. Ben yalnızca bana vahyolunana uyarım. Eğer Rabbime isyan edersem, kuşkusuz ben, büyük günün azabından korkarım." (10 Yunus 15) ■

KAYNAKLAR

1- Fazlur Rahman, İslam ve Çağdaşlık, Fecr yay., Ankara 1990, s. 151.
2- Fazlur Rahman, age s. 110.
3- Mevdudi, Kur'an'a Göre Dört Terim, Düşünce yay., İstanbul 1979, s. 119
4- 3, Ali İmran 83-85, 19
5- 40 Mümin, 26
6- Atay, F.R., Çankaya, Doğan Kardeş, İstanbul 1968, s. 393.
7- 6 En'am, 159, 30 Rum, 32.
8- 6 En'am 137.
9- 5 Maide 57, 6 En'am 70.
10- Zeyveli, H., "Kur'an'ın Aktüel Değeri Üzerine", 1. Kur'an Sempozyumu 1-3 Nisan 1994, Bilgi Vakfı, Ankara 1994, s. 274-295.
11- 39 Zümer 2,3,11,14; 40 Mü'min 14,65.
12- 42 Şura 13.
13- 4 Nisa 171.
14- Vatandaş, C., "Resmi İdeoloji ve İslam'ın Yeniden Tanımı" Umran, sayı 37, 1997 s. 21-27.
15- 2 Bakara 38.
16- 5 Maide 3.
17- 5 Maide 48.
18- 12 Yusuf 40.

İZÜ - İSMAİL KARA TÜRKİYE'DE DİNİ HAYAT ARŞİVİ